

Majanduslike ja sotsiaal-majanduslike tegurite ülespoole suunatud lähenemine

Sissejuhatus

Pidades Euroopa Liidu liikmesriikide sotsiaalse arengu ebavõrdsust kasvavaks probleemiks, võttis Eurofound aastate 2017–2020 tööprogrammis kohustuse uurida ülespoole suunatud lähenemist Euroopas, st kas ja millistes riikides sotsiaal-majanduslikud suundumused omavahel ühtlustuvad või erinevad.

Uuringu üldnimetus on „Lähenemise seire Euroopa Liidus“ ja käesolev aruanne on selle esimene temaatiline väljund. Eurofoundi 2018. aasta kontseptuaalsele ja meetoodilisele tööle tuginevas aruandes uuritakse sotsiaal-majanduslike ja tööhõivenäitajate ülespoole suunatud lähenemist 21 näitaja abil, millest enamik kuulub Euroopa sotsiaalõiguste samba sotsiaalvaldkonna tulemustabelisse.

Aruanne koosneb kolmest osast. Esimeses osas uuritakse ülespoole suunatud lähenemist Euroopa tasandil, eristades euroala ja sellest väljapoole jäävaid riike. Teises osas uuritakse teatud näitajaid piirkondlikul tasandil ja analüüsitakse lähenemist mõjutavaid tegureid. Kolmandas osas kirjeldatakse kahte võimalikku poliitikaalgatust – Euroopa töötuskindlustuskava ja Euroopa miinimumpalga algatust – ning hinnatakse, kui hästi need edendavad lähenemist.

Poliitikataust

Ülespoole suunatud lähenemine on protsess, mille käigus ELi liikmesriikide tulemused teatud valdkonnas või valdkondades paranevad, kuid erinevused liikmesriikide vahel vähenevad. See on alati olnud ELi poliitiline lubadus, eelkõige majandus- ja sotsiaalvaldkonnas. Liikmesriigid koos kodanikega ühinevad ELiga ootuses, et saavutatakse mitmesugused sotsiaal-majanduslikud eesmärgid ning elu- ja töötingimused lõppkokkuvõttes paranevad.

Need ootused ka valdavalt täitusid kuni 2008. aasta majanduskriisini, kui ülespoole suunatud lähenemine seiskus või isegi pöördus ning liikmesriigid kogesid langustrendi ja üha suuremaid erinevusi majandus- ja sotsiaalvaldkonnas.

Liikmesriikide erinevad tulemused ja suurenev ebavõrdsus ohustavad liidu ühtekuuluvust ja on vastuolus liikmesriikide ja nende kodanike ootustega. See nähtus tekitab suurt muret: majanduslikud erinevused õõnestavad Euroopa ühise majandusliku heaolu lubadust, samas kui sotsiaalsed erinevused takistavad Euroopa integratsiooniprojekti lõppeesmärgi – paremate elu- ja töötingimuste – täitumist.

Nende probleemide lahendamiseks on majanduslik ja sotsiaalne lähenemine nihkunud poliitiliste arutelude keskmesse. Lähenemise mõiste on novembris 2017 loodud Euroopa sotsiaalõiguste samba temaatiline alus. See sammas „on kavandatud teenäitajaks Euroopa Liidus paremate elu- ja töötingimuste poole ühtlustumise uuendatud protsessis“.

Peamised tähelepanekud

Analüüs näitab, et hoolimata majanduskriisi negatiivsest mõjust on liikmesriikides alates 2000. aastate algusest toimunud üldine lähenemine paremate tööhõive- ja sotsiaal-majanduslike tingimuste suunas. Kuigi mõne näitajaga seoses täheldati langustrendi ja erinevusi, saab eristada kahte erinevat ülespoole suunatud lähenemise suundumust.

Esimeses näitajate rühmas, mis hõlmab haridusalast ja soolist ebavõrdsust ning tööjõu osalemise määra, oli ülespoole suunatud lähenemine kogu vaatlusalusel perioodil stabiilne ja tugev. Näitajate tase paranes ja liikmesriikide tulemuste erinevused vähenesid märgatavalt ning vaid vähestes liikmesriikides sõltusid näitajate tase ja varieeruvus majandustsüklilt. Selles näitajate rühmas arenes ülespoole suunatud lähenemine kiiremini euroalas kui euroalast väljaspool.

Ja vastupidi, teises näitajate rühmas, mis hõlmab tööturul osalemist, tõrjutust ja vaesust, on ülespoole suunatud lähenemine märkimisväärselt seotud majandustsükliga. Nii keskmiste väärtuste kui ka varieeruvuse osas võib täheldada tsüklilist suundumust, mis viitab ülespoole suunatud lähenemisele nn headel aegadel (näitajate

paranemine ja väiksem varieeruvus) ja allapoole suunatud lähenemisele nn halbadel aegadel (näitajate halvenemine ja suurem varieeruvus). On huvitav, et euroalasse mittekuuluvad riigid lähenevad selles näitajate rühmas kiiremini kui euroala riigid. Arvestades seost majandustsükliga, peaksid liikmesriigid muutuma nende näitajate lõikes vastupidavamaks, et vältida tulevasi asümmeetrilisi šokke.

Langust esineb sissetulekute ebavõrdsuses ja tööhõivetingimustega seotud näitajates, eelkõige ebatüüpilises tööhõives ja üleminekul ajutiselt töölt alalisele tööle.

Vaatamata täheldatud ülespoole suunatud lähenemisele on oluline rõhutada, et mõne näitaja lõikes on sotsiaal-majanduslike ja tööturunäitajate erinevused üldiselt suuremad ELi piirkondade kui riikide vahel, mida iseloomustab tugevam lähenemisprotsess. Lisaks näitab teatud elanikkonnarühmade analüüs, et lähenemissuundumusi mõjutavad ka vanus ja haridus.

Poliitikasoovitused

Kestlikku ülespoole suunatud majanduslikku ja sotsiaalset lähenemist peetakse ühisraha stabiilsuse ning liikmesriikide ja piirkondade integratsiooni seisukohast üha olulisemaks.

Euroopa institutsioonid on uurinud mitmeid erinevaid algatusi lootuses, et need parandavad liikmesriikide vastupanuvõimet ning majandusliku ja sotsiaalse lähenemise võimet. Aruandes uuritakse kahe sellise algatuse – Euroopa töötuskindlustuskava ja Euroopa miinimumpalga algatuse – võimalikku mõju.

Euroopa töötuskindlustuskava vähendaks makromajanduslikku riski ja ühtlustaks ühtlasi töötute sotsiaal-majanduslikke tingimusi. See kava aitaks vähendada langusperioodide asümmeetrilist mõju liikmesriikides ning leevendada töötuse majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi. Kuid selle rakendamist raskendavad moraalne oht ja kava riikidevahelise jaotuse mõju. Olenemata keerukusest tunnistatakse nüüd töötushüvitiste süsteemide suurema kooskõlastamise vajadust – mitte üksnes tsükllisuse stabiliseerimiseks, vaid ka selleks, et ühtlustada töötute kohtlemist Euroopas.

Euroopa miinimumpalga algatus võib aidata ühtlustada netosissetulekuid, vähendada vaeste töötajate arvu ning ühtlasi vältida sotsiaalset dumpingut. Tuluskaala alaosas olevate töötajate sissetulekute suurenemine võib parandada ka juurdepääsu põhiteenustele, kui vajadused selles valdkonnas on endiselt täitmata. Euroopa miinimumpalga algatuse peamised puudused on miinimumpalga võimalik negatiivne mõju noortele ja madala kvalifikatsiooniga töötajatele ning riiklike ja sotsiaalpartnerite palgade kehtestamise autonoomiale.

Kuigi nende kahe meetme rakendamine võib olla pikaajaline ja ebakindel, aitavad riiklike poliitikameetmete lähenemise pidev seire ja parem koordineerimine ELi tasandil tagada, et majanduslik ja sotsiaalne lähenemine toimuks nõutaval kiirusel. Siiski tuleb veel tööd teha selleks, et vähendada majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust mitte üksnes riikide, vaid ka piirkondade ja elanikkonnarühmade vahel.

Lisateave

Aruanne „Majanduslike ja sotsiaal-majanduslike tegurite ülespoole suunatud lähenemine“ on kättesaadav aadressil <http://eurofound.link/ef18042>

Teadusjuht: Massimiliano Mascherini

information@eurofound.europa.eu